

Zámecký park Červený Dvůr

Současný stav parku téměř odpovídá plánu Antonína Kurala z roku 1910.

Zastavení naučné stezky

1. Zámecký park Červený Dvůr
- 2a. Zámecký areál - exteriér
- 2b. Zámecký areál - interiér
3. Historický vývoj kompozice parku
- 4a. Bažantnice a střílnice
- 4b. Kůrový domek a Švýcárna
5. Přírodní divadlo
6. Kompozice krajinářského parku
7. Průhledy
8. Hlavní osa parku
- 9a. Domek hlídače parku - Mauricovna
- 9b. Fauna a flóra parku Červený Dvůr
10. Rozárium a obelisk
11. Jeskynní jezírko
12. Vodní zahrada
13. Zámecký rybník
14. Zahradní parter

Vývoj zahradních úprav u zámku Červený Dvůr v průběhu staletí

	1600	1700	1800	1900	2000
VLASTNÍK	1591 Rožmberkové	1622 Eggenberkové	1719 Schwarzenberkové	1949 Státní statky	1956 Psychiatrická léčebna
TYP ZAHADNÍ ÚPRAVY	1591 Hospodářský dvůr, obora, bažantnice	1762-1767 Barokní a barokně klasicistní zahrada	1838-1847 Krajinářský park		

Zastavení 1.

ZÁMECKÝ PÁRK ČERVENÝ DVŮR

Areál zámku a parku v Červeném Dvoře u Chvalšín patří k nejvýznamnějším kulturním památkám v Čechách. Mimořádnou úroveň mají dvě hlavní vývojové fáze parku - architektonická i krajinářská, které řadí park mezi evropsky významná díla.

Park o rozloze 117 ha leží v nadmořské výšce 550 m a je součástí území CHKO Blanský les. Zámecký areál je zahrnut do návrhu krajinné památkové zóny Chvalšinsko-Krumlovsko, která je zaměřena na památkovou ochranu historicky utvářené kulturní krajiny.

Barokní zahrada v Červeném Dvoře na obraze z 2. poloviny 18. století.

Psychiatrická léčebna byla založena v areálu Červený Dvůr v roce 1966. Svým založením tak zachránila areál před plánovanou demolicí a devastací. Léčebna je od svého počátku zařízení specializované na léčbu závislostí a je zaměřena na udržení úplné abstinence a na dosažení maximálně možného návratu pacienta do života. Léčí se zde pacienti z celé republiky, muži i ženy. Terapeutický program je úzce spojen s využitím celého areálu a je psychoterapeuticko-výchovně orientován. Areál je otevřen veřejnosti.

Chráněná krajinná oblast Blanský les byla vyhlášena k 1. 1. 1990. Její jihozápadní hranici tvoří stará alejová cesta z Českého Krumlova do Červeného Dvora. Smyslem CHKO je ochrana dochovaných smíšených porostů buku a jedle, floristicky bohatých lokalit na hadcovém a vápencovém podloží a charakteristického krajinného rázu. Oblast o rozloze 212 km² je přirozeně vymezena masivem vlastního Blanského lesa s vrcholem Kletí (1084 m n. m.) a dalšími vrchy okolo Křemžské kotliny. Území má charakter vrchoviny až hornatiny a představuje výspu šumavského podhůří do České kotliny. Správa Chráněné krajinné oblasti Blanský les se sídlem v Českém Krumlově vykonává ochranu přírody a krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb. V CHKO bylo zřízeno 19 maloplošných chráněných území přírody a čtyři naučné stezky, včetně této.

Zastavení 2a.

ZÁMECKÝ AREÁL - EXTERIÉR

Rožmberský letohrádek, pořízený Vilémem z Rožmberka v 80. letech 16. století se stal základem střední části zámku v Červeném Dvoře. Do barokní podoby jej přestavěla kněžna Marie Ernestina Eggenberková roku 1682.

Zámecké nádvoří. Kresba P. Schwarzenberkové.

Současnou podobu uzavřeného dvora, obklopeného ze tří stran hospodářskými budovami, získal zámecký areál v poslední třetině 18. století za Jana Nepomuka Schwarzenberka. Napravo od vstupu byly stodoly, kolmo na ně navazovaly stáje pro hovězí dobytek. Stavení nalevo od vstupu sloužilo jako kočárovna, kolmo na ni byly připojeny stáje pro koně a kovárna.

Zahradní průčelí. Kresba P. Schwarzenberkové.

Zastavení 2b. ZÁMECKÝ AREÁL - INTERIÉR

V přízemí zámku byly kanceláře úřednictva, kuchyně a důstojnická jídelna, v jejíž nejvyšší části byla situována zámecká kaple sv. Anny. Schwarzenberská rodina, která přijížděla do Červeného Dvora v letních měsících, bydlela v prvním patře, kde jsou také umístěny tři nejhonosnější sály. Rokokový sál vyzdobil v letech 1756-1757 fantaskními malbami v pastelových barvách malíř F. J. Prokyš. Stěny jídelny pokrývají šedavé klasicistní ornamenty a alegorická zátiší, vytvořená roku 1780 F. Flathem. Malované tapety v Ranním salonu vytvářejí iluzi orientální zahrady.

Nástěnná malba slona v Prokyšově síle

Zastavení 3. HISTORICKÝ VÝVOJ KOMPOZICE PARKU

V roce 1598 zřídil Petr Vok z Rožmberka u tzv. Nového Chvalšinského dvora oboru, která sloužila k chovu bažantů, bobrů, koroptví a křepelek. Ve 2. polovině 18. století byla obora upravena do podoby francouzské barokní zahrady členěné hvězdicovou cestní sítí do uzavřených bosketů. Vrcholná podoba pravidelné barokně klasicistní zahrady zahrnovala bohatou programovou náplň, v zahradě byly fontány s vodotrysky, 200 m dlouhá vodní kaskáda s jeskyní, vodní kanál s Topolovým ostrůvkem, přírodní divadlo, Schneckenberg, čínský a holandský letohrádek.

4a.

Zastavení 4a. BAŽANTNICE A STŘELNICE

Bažantnice dostala svou současnou podobu ve 40. letech 19. století podle návrhu stavitele D. Deworetzkého. V předním traktu, na nějž byly napojeny voliéry, se chovali bažanti, v zadní části měly svůj krytý bazének pekingské kachny a na protější straně byl umístěn byt pro bažantníka. Na zadním dvorku stál také holubník.

Bažantnice

4b.

Zastavení 4b. KŮROVÝ DOMEK A ŠVÝCÁRNA

Kůrový domek, původně krytý šindelem, byl zřízen v 2. polovině 19. století hlavně pro zábavu dětí, později se užíval také jako sklad zahradního nářadí.

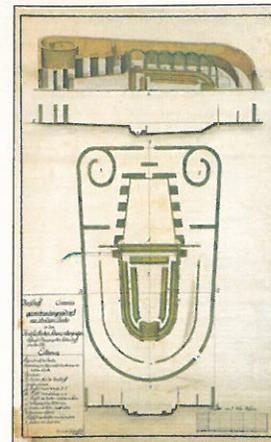
Kůrový domek a Švýcárna na rodinných záběrech z 30. let 20. století.

Švýcárna byla postavena po anglickém vzoru ve 40. letech 19. století k chovu vybraných kusů siemensko-bernského skotu. V interiéru byl zařízen salon a kabinet, odkud bylo možné při popíjení čerstvého mléka nahlížet přímo do stáje.

5.

Zastavení 5. PŘÍRODNÍ DIVADLO

V severní části zahrady se nacházelo rodinné přírodní divadlo utvářené ve stylu barokní scény kukátkového typu ze stříhaných rostlin. Jevišťe ohraničovaly vysoké dřeviny tvarované jako hranoly, jež sloužily jako "rámové kulisy". Zadní část scény byla uzavřena zelenou stěnou s průhledem na Rusalčino jezírko. Průhled nad ním uzavíral Schneckenberg, travnatý kuželovitý kopec, který plnil na jevišti úlohu hory Parnas (či Olympu). Také šatny pro herce byly ze stříhaných dřevin, divákům sloužila "travnatá kanapa".

Plán přírodního divadla od J. N. Šimouška z roku 1782.

6.

Zastavení 6. KOMPOZICE KRAJINÁŘSKÉHO PARKU

Charakter kompozice parku v Červeném Dvoře je blízký krajinářským parkům knížete Pücklera v Muskau a Branitz. Na prostorovém utváření se pravděpodobně podílel i zahradní architekt Theodor Heinrich Rehder, který pracoval na Hluboké v letech 1851-1854.

Podobnost kompozičního řešení spočívá v obdobném způsobu umístění skupin a solitér, v modelaci porostů z domácích dřevin a v citlivém zapojení okolní krajiny a jejích dominant do celkové kompozice, která se vyznačuje silným dramatickým nábojem.

Průhled hlavní loukou na solitérní lípu.

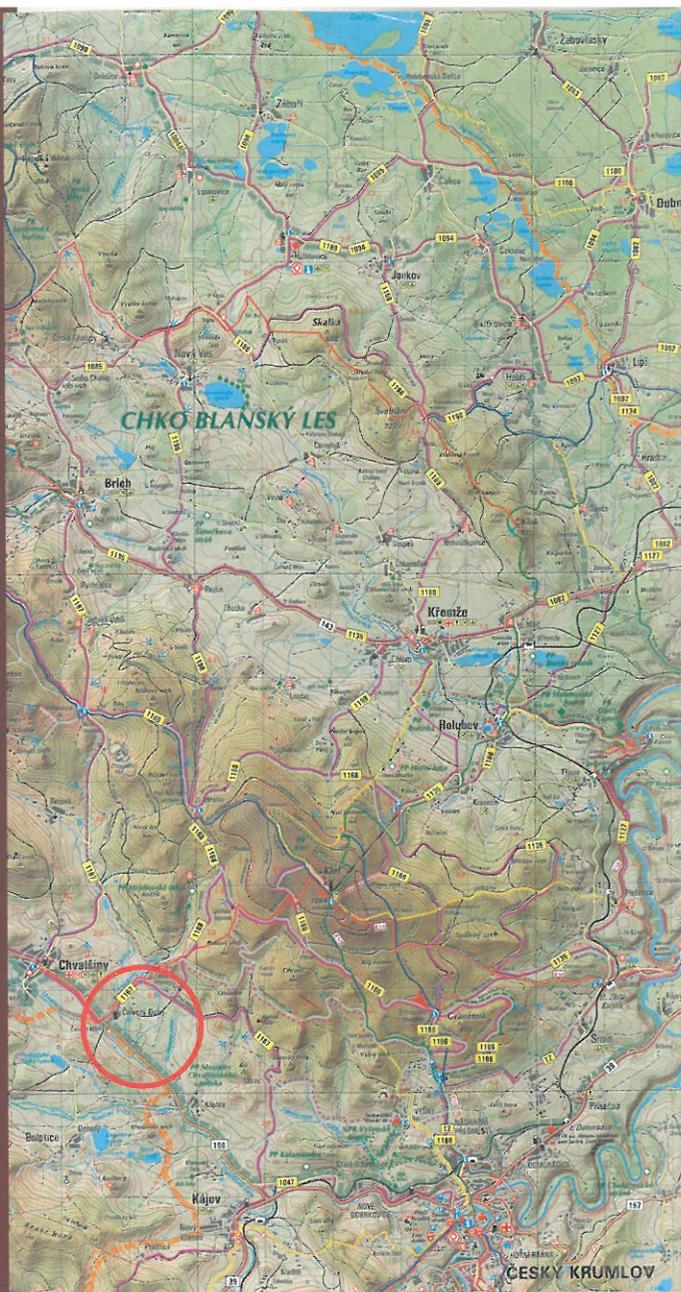
7.

Zastavení 7. PRŮHLEDY

Hlavní průhled parkem prochází po kompoziční ose od zámku východním směrem a je totožný s hlavní osou někdejší barokní zahrady. Po obvodu středové louky je veden vnitřní procházkový okruh, který nabízí řadu průhledů. Bohatě členěné a dlouhé průhledy se otevírají ze severovýchodní části

Hlavní průhled z terasy zámku. Archiv.

8.
9a.

Vydala Psychiatrická léčebna Červený Dvůr ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Českých Budějovicích a Správou chráněné krajinné oblasti Blanský les Správy ochrany přírody v roce 2005.

Text: Marie Pavlátová, Kateřina Cichrová, Marek Ehrlich, Jiří Dvořáček, Správa CHKO Blanský les

Tisk: Tiskárna FOP Černá v Pošumaví

parku, které na západní straně pohledově uzavírá Šumavské pohoří. Na protilehlé straně parku se otevírají severním směrem četné pohledy na jižní svahy pohoří Blanského lesa s Kletí, jež se zvedá nad parkem jako monumentální kulisa.

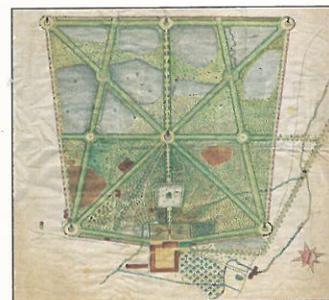

Schéma hlavních průhledů parkem v mapě druhového složení porostů (dub - hnědá, lipa - zelená, smrk - červená, javor mléč - světle modrá).

**Zastavení 8.
HLAVNÍ OSA PARKU**

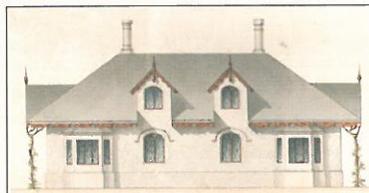
Hlavní kompoziční osu parku představuje dlouhý průhled od zámku východním směrem. Osu zvyrazňují již od konce 18. století čtyři vodní nádrže s vodotrysky.

Plán barokní zahrady z konce 18. století.

**Zastavení 9a.
DOMEK HLÍDAČE PARKU - MAURICOVNA**

Domek hlídače parku stál v zadní části zahrady u ohradní zdi. Vznikl pravděpodobně v letech 1766-1810. V souvislosti s krajinnými úpravami parku byl novogoticky přestavěn a stal se součástí významných průhledů parkem. Název "Mauricovna" je spojen s pobytem rodiny Mauritzových po roce 1947.

Plán přestavby domku z roku 1845.

Západně od Mauricovny se nachází Bobří jezírko. Nedaleko něj byl zřízen Topolový ostrov (nedochovaný), který sestával

9b.

z vodního kanálu obtékajícího ostrov s dominantní skupinou vlašských topolů, vysazených v podobě háje.

*Topolový ostrov.
F. Runk, poč. 19. stol.*

**Zastavení 9b.
FAUNA A FLÓRA PARKU ČERVENÝ DVŮR**

Strakapoud prostřední.

V parku hnízdí okolo 60 druhů ptáků. Staré doupné stromy obývají zvláště šplhavci a sovy. K typickým druhům doubrav patří strakapouď prostřední, malý a velký, žluna šedá, puščík obecný, žluva hajní, krutihlav obecný, bramborníček hnědý, lejsek šedý, tuhyk obecný, hýl rudý, čečetka zimní. Ve vodních biotopech se vyskytují čolek obecný, rosnička obecná, ropucha obecná a další. Na vlhkých loukách v létě poletuje vzácný modrásek bahenní nebo okáč kluběnkový.

Z rostlinných společenstev se v parku nachází vlhké blatouchové louky s pcháčem zelinným, děhelem lesním, blatouchem bahenním. Ke vzácnějším patří rdesno hadí kořen, kuklík potoční, ostřice černá. Na vlhkých tužebníkových loukách se nachází tužebník jilmový, kakost bahenní nebo ohrožená ostřice trsnatá. Na ovčíkových loukách rozkvétají kopretiny irkutské, zvonky rozkladité. Z trav převažuje ovčík vyvýšený. Na vlhkých loukách se vyskytují krvavec toten, kostřava červená, které na jaře doplňuje vzácný zvonečník černý nebo vemeník dvoulistý. V údolních olšinách převládají ve stromovém patře olše lepkavá a střemcha obecná. Rozšířeným lesním společenstvem jsou dubolipové háje, kde dominuje dub letní, lipa srdčitá a lipa velkolistá.

Vemeník dvoulistý.

10.

**Zastavení 10.
ROZÁRIUM A OBELISK**

Vodopád a antický pavilon. Dobová veduta.

Kamenný obelisk stál původně v jihovýchodním rohu zahrady. Nedaleko něj se v barokně klasicistní zahradě nacházel antický kruhový pavilon, který poskytoval řadu vyhlídek. Na východní straně na obelisk, na

severu na umělý vodopád, na západní straně k Anglickému potoku. V krajinářském parku dostal obelisk nové místo - v roce 1848 byl přemístěn na nedaleký Křížový vrch do rozšířené části. Na místě, kde stával obelisk bylo založeno rozárium - velký kruhový záhon s fontánou a stinným loubím.

Plán bohatě vybavené barokně klasicistní zahrady z roku 1810.

Zastavení 11. JESKYNNÍ JEZÍRKO

V klasicistní zahradě byla jednou z atrakcí vodní kaskáda, zakončená jezírkem s umělou jeskyní - grottou, vystavěnou z různých druhů kamene a krápníků v roce 1784. Grotta byla zrušena při úpravách jezírka na počátku 20. století.

Hlavní vjezd do parku byl rámován dvěma symetrickými Vrátnicemi, dochovalo se pouze torzo jedné ze staveb.

Vrátnice u vjezdu do parku.
K. Zenker, před rokem 1850.

Zastavení 12. VODNÍ ZAHRADA

Pravidelnou barokně klasicistní zahradu, která předcházela dnešnímu parku, lze označit jako "vodní zahradu". Hustota a proměnlivost vodních zařízení a atrakcí byla ve své době ojedinělá. Celý systém vznikl během několika staletí. Na jeho vzniku se podílel i knížecí inženýr Josef Rosenauer. Většina

vodních toků a nádrží je dosud zachována, z již neexistujících prvků je třeba uvést zejména umělý vodopád nebo nádrže pro chov bobrů. Středový vodotrysk na hlavní ose parku byl spolu s dalšími nádržemi a potoky obnoven v roce 1998.

Průhled od středověkého vodotrysku na zámek na konci zimy.

13.

Zastavení 13. ZÁMECKÝ RYBNÍK

Rybník před zámeckou terasou byl v roce 1763 přeměněn na lichoběžníkový bazén. Vodotrysk na ostrově zvýrazňoval průhled hlavní osou zahrady. K atrakcím patřil také chov různých druhů vodního ptactva. Při krajinářské úpravě parku v polovině 19. století dostal pravidelný bazén opět podobu nepravidelného rybníka. Pod hrází rybníka ústí klenutá štola. Otevřená stoka rušila hlavní průhled krajinářským parkem, proto byla v 19. století zakryta kamennou klenbou.

Podél potoka roste dekorativní kapradina pérovník pštrosí. V parku byl vysazen také vysoký mléčivec velkolistý s modrými květy a žlutě kvetoucí kolotočník ozdobný.

Parter a Zámecký rybník.
C. Schneider, 1910.

14.

Zastavení 14. ZAHRADNÍ PARTER

Zahradní parter na konci 18. století tvořila terasa s květinovými záhony a bazénem, ohraničená loubím s pnoucími rostlinami. Při parkových úpravách v polovině 19. století nahradila přísně vymezený obdélník rozlehlá louka s volně rozmístěnými stromy na obvodu. V romantickém duchu bylo upraveno také zahradní průčelí zámecké budovy, kde knížecí architekt Damasius Deworezky přistavěl v roce 1846 železnou verandu. Hlavní výhled z verandy směřoval po historické ose parku, zvýrazněné čtyřmi vodotrysky.

Zahradní průčelí zámku s verandou. C. Schneider, 1910.

CHRÁNĚNÁ KRAJINNÁ OBLAST BLANSKÝ LES

PRŮVODCE NAUČNOU
STEJKOU

ZÁMECKÝ PARK ČERVENÝ DVŮR

